

Jarosław Szyszka

CZY UPROSZCZENIA W SPRAWOZDAWCZOŚCI NALEŻY REKOMPENSOWAĆ?

Streszczenie

Celem artykułu jest zaprezentowanie mechanizmów rekompensaty jako zabiegu legislacyjnego, który może być wykorzystany w celu ograniczenia negatywnych efektów wprowadzanych uproszczeń w nowelizacji prawa bilansowego. Prawo bilansowe ma za zadanie ochronę bezpieczeństwa obrotu gospodarczego. Przy stosowaniu uproszczeń w sprawozdawczości finansowej, nie wszyscy odbiorcy informacji finansowej mogą otrzymać dostateczne dane do oceny działalności podmiotów gospodarczych oraz podejmowania decyzji. Stąd proponowane są rozwiązania „rekompensujące” nowe uproszczenia, przez ujawnienia w innych elementach sprawozdania finansowego. Rozwiązań legislacyjnych może być wiele, natomiast otwarte pozostaje pytanie o efektywność tych rozwiązań. W ramach podejścia badawczego, obok studium literatury, wykorzystano metodę prawno-ekonomiczną w celu dokonania próby oceny efektywności proponowanego przez ustawodawcę mechanizmu regulacji. Na podstawie studium przypadku związanego z prowadzonymi bieżącymi pracami legislacyjnymi nad ustawą o rachunkowości, wykorzystano krzywą zdolności produkcyjnych, aby wskazać, jak dodatkowe ujawnienia mogłyby zrekompensować ewentualne stosowanie uproszczeń w innych elementach sprawozdania finansowego. Wyniki prowadzą do wniosku, że odpowiednie ukształtowanie regulacji może pozwolić na wdrożenie uproszczeń przy jednoczesnym zachowaniu istotnych dla odbiorcy sprawozdań finansowych danych. W sferze praktycznej, stosowanie mechanizmów ekonomicznych przy kształtowaniu regulacji prawnych powinno pozwolić rachunkowości zachować swój twardy rdzeń w teorii rachunkowości, przy jednoczesnym tworzeniu norm efektywnych ekonomicznie.

Słowa kluczowe: rachunkowość finansowa, sprawozdawczość finansowa, prawo bilansowe, ekonomiczna analiza prawa.

SHOULD REPORTING SIMPLIFICATIONS BE COMPENSATED?

Abstract

The aim of the article is an attempt to indicate the economic effectiveness of the "compensation" mechanism usage in the amendments to accounting law. Accounting law is intended to protect the security of economic transactions. When simplifications in financial reporting are applied, not all recipients of financial information may receive sufficient data to assess the activities of business entities and make business decisions. Hence, there are proposed solutions to "compensate" new simplifications through disclosures in other elements of the financial statements. There may be many legislative solutions, but the question about the effectiveness of these

solutions remains open. As part of the research approach, in addition to a literature study, the legal-economic method was used to attempt to assess the effectiveness of the regulation mechanism proposed by the lawmaker. Based on a case study related to an ongoing legislative work on the Accounting Act, a production capacity curve was used to indicate how additional disclosures in other elements of the financial statements could compensate the possible use of simplifications. The results lead to the conclusion that appropriate regulation may allow for the implementation of simplifications while maintaining information that is important for the recipients of financial statements. In the practical sphere, the use of economic mechanisms in constructing legal regulations should allow accounting to retain its core in accounting theory while creating economically effective standards.

Keywords: financial accounting, financial reporting, accounting law, law & economics.

Wstęp

Nieodzownym elementem istnienia rachunkowości w jej praktycznym aspekcie jest jej zamknięcie w określonych ramach prawnych – regulacjach rachunkowości. Regulacje te mają chronić odbiorców informacji płynących ze sprawozdań finansowych, zapewniać, aby informacja ta była rzetelna oraz terminowa. Centralny akt prawny regulacji rachunkowości, którym jest ustawa o rachunkowości, ma niemalże 30 lat¹. Aktualnie toczy się dyskusja nad nowelizacją określonych zapisów tej ustawy, dostosowaniem ich do wciąż zmieniających się warunków gospodarczych. Toczące się dyskusje obejmują wiele aspektów ustawy, zgłoszonych przez wielu partnerów społecznych. Celem artykułu jest zaprezentowanie mechanizmów rekompensaty jako zabiegu legislacyjnego, który może być wykorzystany w celu ograniczenia negatywnych efektów wprowadzanych uproszczeń w nowelizacji prawa bilansowego.

Rola regulacji rachunkowości w zapewnieniu bezpieczeństwa obrotu gospodarczego

Rachunkowość w początkowej fazie swojego istnienia była dyscypliną praktyczną, jej pojęcie jako nauki jest stosunkowo świeże i datuje się je na przełom XIX i XX wieku². Ten fakt powoduje, że jedną z cech rachunkowości jest formalizm funkcjonowania jej systemu, co nierozdzielnie wiąże się z faktem funkcjonowania w ramach określonego reżimu prawnego³. Uregulowanie rachunko-

¹ Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości, (tj. Dz.U. z 2023 r. poz. 120 z późn. zm.)

² Szychta A., *Teoria rachunkowości Richarda Mattessicha w świetle podstawowych kierunków rozwoju nauki rachunkowości. Studium metodologiczne*, Fundacja Rozwoju Rachunkowości w Polsce, Warszawa 1996, s. 23.

³ Jarugowa A., *Istota zmian w ustawie o rachunkowości i ich skutki ekonomiczne*, [w:] A. Jarugowa, T. Martyniuk, *Komentarz do Ustawy o rachunkowości*, ODDK Gdańsk 2002, s. 51.

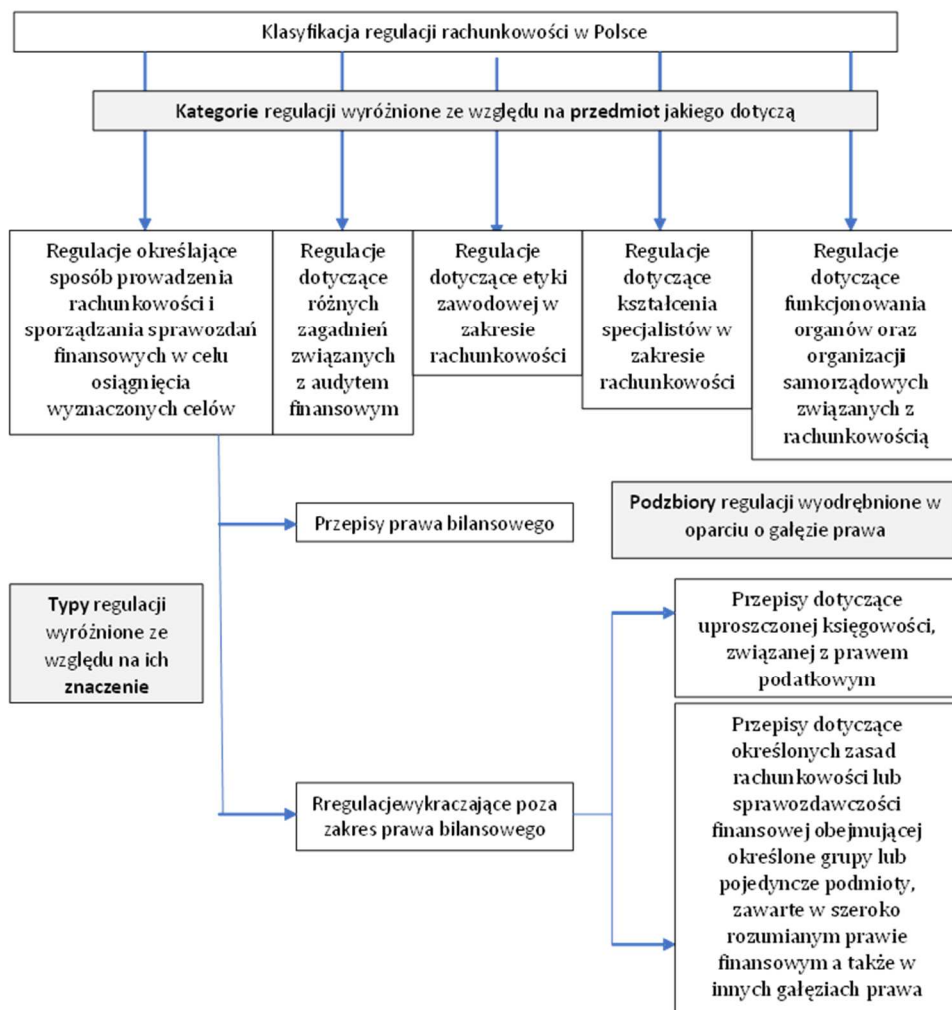
wości nie ma na celu wyłącznie zamknięcia jej w sztywnych ramach, lecz przez umiejętne łącznie nauki rachunkowości z nauką prawa, powinno umożliwić taki dobór rozwiązań dopuszczalnych prawnie, aby zaprezentowany w raportach jednostki, jej wierny i rzetelny obraz był zrozumiały dla zorientowanego w możliwych rozwiązaniach prawnych odbiorcy tych sprawozdań. Nie można jednak w kształtowaniu rozwiązań legislacyjnych utracić istoty rachunkowości i jej roli w dostarczeniu jednego z najistotniejszych współcześnie zasobów, a którym to zasobem jest informacja. Stąd niezbędne jest zaangażowanie osób związanych z rachunkowością w kształtowanie współczesnych regulacji rachunkowości⁴.

Regulacje rachunkowości to normy ustanowione przez właściwe organy/ciała, odnoszące się do różnych aspektów funkcjonowania rachunkowości, instytucji zajmujących się rachunkowością, a także działania osób związanych z rachunkowością⁵. Regulacje te dotyczą zatem szerokiego aspektu działań – począwszy od prowadzenia księgowości dla jednostek i audytu sprawozdań finansowych, przez kształcenie osób związanych z rachunkowością, normy etyczne, aż po sposób funkcjonowania organów i organizacji związanych z rachunkowością. Syntetycznie klasyfikację regulacji rachunkowości w Polsce przedstawia schemat 1.

⁴ Szyszka J., *Kształt polskiego prawa bilansowego – co powinno się zmienić*, „Rachunkowość” 2024, SWKP 6, s. 3–14.

⁵ Orzeszko T., *Polish balance sheet law vs. accounting regulations in Poland*, „Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu” 2014, nr 351, s. 52; (por. Szyszka J., *Zastosowanie ekonomicznej analizy prawa do badania efektywności regulacji z zakresu rachunkowości*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu, Poznań 2022, s. 36).

Schemat 1. Klasyfikacja regulacji rachunkowości w Polsce

Źródło: Szyszka J., *Zastosowanie ekonomicznej analizy prawa do badania efektywności regulacji z zakresu rachunkowości*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu, Poznań 2022., s. 38.

W myśl paradygmatu strategiczno-informacyjnego Matetessicha, cel rachunkowości można określić jako dostarczenie interesariuszom podmiotów prowadzących rachunkowość, informacji niezbędnej do oceny i podejmowania decyzji gospodarczych. Regulacje rachunkowości mają zatem zapewniać, aby dostar-

czane informacje były rzetelne, tym samym prowadząc do ochrony bezpieczeństwa obrotu gospodarczego⁶.

Pojęcie obrotu gospodarczego nie ma swojej definicji legalnej. W prawie jest przedmiotem szczególnego zainteresowania prawa karnego i prawa cywilnego, które definiują je w podobny sposób. Podkreśla się, że przez obrót gospodarczy należy rozumieć nie tylko akty wymiany dóbr i usług, ale przede wszystkim powstające w toku tej wymiany i towarzyszące jej stosunki pomiędzy jej uczestnikami⁷. Zatem obrót gospodarczy to nie tylko sam akt wymiany dóbr i usług na rynku, ale również wszelkie relacje pomiędzy podmiotami zainteresowanymi tym obrotem. Zapewnienie bezpieczeństwa tego obrotu uznaje się w literaturze przedmiotu za jedną z najważniejszych zasad prawa prywatnego⁸.

Bezpieczeństwo obrotu gospodarczego jest bowiem istotnym czynnikiem zapewniającym stabilność gospodarczą, która w istotnym stopniu wpływa na poziom bezpieczeństwa ekonomicznego państwa⁹. Tym samym nie można bezpieczeństwa obrotu gospodarczego sprowadzać do kategorii cywilnych i ograniczyć do relacji pomiędzy podmiotami gospodarczymi będącymi stroną konkretnej transakcji handlowej, ale rozszerzyć zakres tego pojęcia również na gwarancje państwa zapewnienia funkcjonowania tego bezpieczeństwa w skali makroekonomicznej. Jednym z ogniw zapewniających to bezpieczeństwo jest funkcjonowanie rachunkowości w ramach przyjętych regulacji rachunkowości.

W literaturze szeroko podkreśla się rolę regulacji rachunkowości w zakresie bezpieczeństwa obrotu gospodarczego. W tym zakresie można wyróżnić m. in.

⁶ Włodkowski O., *Przepisy karne ustawy o rachunkowości*, Wolters Kluwer, Warszawa 2012; Kamela-Sowińska A., *Obrót gospodarczy jako dobro prawne chronione przez ustawę o rachunkowości*, [w:] Z. Luty. M. Chmielowiec-Lewczuk (red.), „Rachunkowość – polityka makroekonomiczna – globalizacja” 2015, nr 390, s. 146; Karmańska A., *Imperatywy ładu korporacyjnego*, „Rocznik Audytu i Rachunkowości” 2023, 1, s. 66.

⁷ Wilk L., *Obrót gospodarczy w prawie karnym pozakodeksowym*, [w:] Kalus S. (red.), *Ochrona prawna obrotu gospodarczego*, Wolters Kluwer, Warszawa 2011, s. 23; Raczkowski K., *Współczesny model tetrarchii zarządzania a bezpieczeństwo ekonomiczne obrotu gospodarczego*, [In:] K. Raczkowski (ed.), *Bezpieczeństwo ekonomiczne obrotu gospodarczego*, Ekonomia. Prawo. Zarządzanie, Wolters Kluwer, Warszawa 2014.

⁸ Safjan M., *Zasady prawa prywatnego*, [w:] *System Prawa Prywatnego, Prawo cywilne - część ogólna*, C.H. BECK, Warszawa 2007, s. 21; Okolski J., Szyszka M., *Zasada bezpieczeństwa obrotu gospodarczego w prawie spółek handlowych*, „Krytyka Prawa. Niezależne Studia Nad Prawem” 2010, 2(1), s. 363; Kamuda D., *Przestępstwo oszustwa gospodarczego z art. 297 k.k. zagrożeniem bezpieczeństwa obrotu gospodarczego*, „Acta Iuridica Resoviensia” 2021, 33(115), s. 52–66.

⁹ Karpiuk M., *Ochrona konsumentów jako standard bezpieczeństwa obrotu gospodarczego*, „Postępy Techniki Przetwórstwa Spożywczego” 2015, t. 1. s. 152; Kamuda D., op.cit., s. 53.

rolę prawa bilansowego (czy samej ustawy o rachunkowości)¹⁰, norm rewizji finansowych¹¹ czy kodeksów etyki w rachunkowości¹². Ochronie podlega interes uczestników obrotu gospodarczego w uzyskiwaniu na podstawie ksiąg rachunkowych i sprawozdań finansowych podmiotów gospodarczych obrazu ich sytuacji majątkowej i gospodarczej, zgodnej z rzeczywistym stanem. Na ich podstawie są podejmowane decyzje optymalnej alokacji kapitału i bywa oszacowywane ryzyko podejmowanych decyzji gospodarczych. W tym sensie ochrona rozciąga się na interesy majątkowe podmiotów, które podejmują decyzje na podstawie informacji zawartej w sprawozdaniu finansowym¹³. Doniosłość i aktualność roli rachunkowości w ochronie bezpieczeństwa obrotu gospodarczego poświadcza również fakt, że jest przedmiotem dyskusji naukowych i praktycznych, jak chociażby podczas konferencji *Bezpieczeństwo obrotu gospodarczego, odpowiedzialność instytucji, odpowiedzialność biznesu* z dnia 21 czerwca 2023 r.

Regulacje rachunkowości posiadają zatem swoją istotną rolę w systemie prawa. Jak już wspomniano, nie można w procesie legislacyjnym utracić jednak tego, co jest istotą rachunkowości, czyli informacji o jednostce. Prawo jest skupione na procesie ochrony tej informacji, a rachunkowość powinna zapewniać jej odpowiednią formę oraz jakość. Można zatem postawić pytanie o istotę tej informacji – jeżeli prawo chroni różne dobra (zdrowie, życie, dobra niematerialne i dobra materialne) to czy informacji z rachunkowości można nadać określone cechy dobra, tak aby ukierunkować prawo na skuteczną oraz efektywną ochronę tego dobra? Takie przypisanie cech pozwoli również spojrzeć, czy działania legislacyjne, które są lub będą podejmowane, nie dokonują uszczerbku dla jakości informacji, którą tworzy rachunkowość.

¹⁰ Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości, (tj. Dz.U. z 2023 r. poz. 120 z późn. zm.).

¹¹ Szczotka J., *Rewizja finansowa niezbędnym elementem bezpieczeństwa obrotu gospodarczego*, „Zeszyty Naukowe WSiP w Bielsku-Białej” 2014, nos. 3, s. 34; Rydzak R., *Rewizja finansowa jako element systemu zapewnienia bezpieczeństwa obrotu gospodarczego – wybrane problemy*, „Przedsiębiorczość i Zarządzanie” 2015, 16 (8), s. 66; Kuczyńska-Cesarz A., *Rachunkowość kreatywna a bezpieczeństwo informacji zawartych w sprawozdaniu finansowym*, „Nowoczesne Systemy Zarządzania” 2018, 1, s. 119.

¹² Wiśniewska J., *Etyka w rachunkowości jako niezbędny element zrównoważonego rozwoju przedsiębiorstwa i bezpieczeństwa obrotu gospodarczego*, [w:] D. Dziawgo, G. Borys (red.), „Rachunkowość na rzecz zrównoważonego rozwoju, gospodarka – etyka – środowisko, Zeszyty Naukowe UE we Wrocławiu” 2014, nr 329.

¹³ Wąsowski W., *Kreatywna rachunkowość. Fałszowanie sprawozdań finansowych*, Difin, Warszawa 2005, s. 9–10, 29.

Informacja jako dobro chronione

Rolą rachunkowości jest dostarczenie informacji dla szerokiego kręgu odbiorców. Informacja może być różnie rozumiana, jednak można przyjąć, że jest ona uporządkowanym i zaprezentowanym zbiorem danych o określonych obiektach¹⁴. Powstała wskutek posiadania informacji wiedza, to podstawowy zasób ekonomiczny, a źródeł sukcesu można upatrywać w zdolności do przyswajania i wykorzystywania wiedzy¹⁵. Wiedza jest związana z gromadzeniem informacji przez osoby fizyczne. Informacja jest zatem narzędziem generującym wiedzę, ale nie jest samą wiedzą¹⁶.

Informację można postrzegać jako określone dobro ekonomiczne. Dobro to rzecz lub usługa, zaspokajające potrzeby człowieka, powstałe jako rezultat procesu produkcji. W tym kontekście informacja jest nastawiona na zaspokojenie potrzeby w postaci braku jej posiadania. W literaturze występuje pogląd, w myśl którego informacja jest człowiekowi niezbędna. To przekonanie wiąże się z drugim aksjomatem podstaw społeczeństwa informacji – im większą liczbą informacji będziemy dysponować, tym lepiej¹⁷. Można również zwrócić uwagę na proces tworzenia informacji. Informacja powstaje wskutek przetworzenia danych. Obejmuje subprocesy doboru, klasyfikacji, kalkulacji, korekty czy skondensowania danych¹⁸. Dokonane jest zatem zaangażowanie czynników produkcji (w postaci chociażby nakładów pracy i danych jako materiałów), które ma przynieść użyteczny rezultat. Sposób przetwarzania danych w tym procesie może być zindywidualizowany i dopasowany do potrzeb odbiorcy, jednak może być również elementem sformalizowanego procesu, który przyniesie ustrukturyzowane informacje, umożliwiające porównywalność.

Postrzeganie informacji jako dobra nie jest poglądem odosobnionym¹⁹. W literaturze przedstawia się również cechy charakterystyczne informacji jako dobra²⁰:

¹⁴ Szczerba B., Białecka B., *Ocena i doskonalenie przepływu informacji w zarządzaniu reklamami na przykładzie przedsiębiorstwa produkcyjnego*, „Systemy Wspomagania w Inżynierii Produkcji” 2017, Vol. 6, iss. 8, s. 91; Szyszka J., *Zastosowanie ekonomicznej analizy prawa do badania efektywności regulacji...*, s. 151.

¹⁵ Drucker P., *The age of social transformation*, „Atlantic Monthly” 1994, nr 274, p. 53–80.

¹⁶ Dziekański P., *Informacja jako dobro ekonomiczne będące źródłem przewagi konkurencyjnej*, „Nierówności Społeczne a Wzrost Gospodarczy” 2012, s. 388.

¹⁷ Nowak P., Nowakowski P., *Człowiek a potrzeba informacji. Kilka refleksji na marginesie założeń teorii społeczeństwa informacji*, „Język, Komunikacja, Informacja/ Language, Communication, Information” 2006, 1, s. 158.

¹⁸ Devenport T., Prusak L., *Working Knowledge. How Organization manage What They Know*, Boston 2000, s. 2007.

¹⁹ Oleński J., *Ekonomika informacji*, PWE, Warszawa 2001, s. 158; Pohulak-Żołędowska E., *Informacja jako dobro rynkowe*, [w:] D. Kopycińska (red.), *Działania ekonomiczne podmiotów rynkowych – materiały konferencyjne*, Katedra Mikroeko-

- użycie informacji nie powoduje jej zniszczenia, a przy powielaniu i przenoszeniu nie jest zużywana,
- subiektywność ocen (ta sama informacja może mieć różne znaczenie dla różnych użytkowników),
- obiektywizm informacji (jest niezależna od obserwatora),
- informacja może być akumulowana w bardzo długim czasie,
- synergiczność (zbiór odpowiednio zagregowanych danych przynosi więcej użyteczności niż sam zbiór danych, który stał się ich podstawą),
- informacja nie jest w pełni podzielna, gdyż posiadanie jej części może nie stanowić żadnej informacji,
- zbiór informacji jest niewyczerpany,
- informacja jest dobrem nieprzywłaszczanym, gdyż jej replika nie różni się niczym od wzorca i ma tę samą wartość,
- wartość informacji zależy od momentu jej użycia (informacje dezaktualizują się).

Informacja może być zatem postrzegana jako szczególne dobro ekonomiczne. Jak wskazuje S. Medlik²¹, informacja podana we właściwy sposób, na czas i skierowana do odpowiedniego grona odbiorców jest narzędziem przewagi konkurencyjnej przedsiębiorstw i regionów.

Paradoksalnie zarówno niedobór informacji, jak i ich nadmiar nie są zjawiskiem pożądanym. Współcześnie można zaobserwować znaczną podaż informacji. Przede wszystkim zwrócić należy uwagę, że niekoniecznie w każdym przypadku informacja jest prawdziwa, gdyż współczesnymi problemami społecznymi stają się powszechne informacje fałszywe (*fake news*)²² czy postprawda (*post-truth*)²³. Duża podaż informacji, wraz z pomieszaniem informacji prawdziwych i nieprawdziwych prowadzi do zjawiska szumu informacyjnego. Szum informacyjny to nadmiar informacji utrudniający wyodrębnienie infor-

nomii Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin 2007, s. 91-97; Klusek-Wojciszke B., Łosiewicz M., *Wiedza jako specyficzny zasób przedsiębiorstwa*, [w:] J. Fryca, J. Jaworski (red.), *Współczesne przedsiębiorstwo: zasobowe czynniki sukcesu w konkurencyjnym otoczeniu*, Wyższa Szkoła Bankowa, Gdańsk 2009, s. 140; Czaplewski M., *Dobra informacyjne i ich podstawowe cechy ekonomiczne*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego” 2011, nr 650 Ekonomiczne Problemy Usług, s. 20–26; Dziekański P., op.cit., s. 388, 393; Kamela-Sowińska, op.cit., s. 76–77; Pietrzak P., *Informacja jako towar w biurze rachunkowym*, „Nierówności Społeczne a Wzrost Gospodarczy” 2015, nr 44, s. 102-105; Filipiak O., *Rola informacji w społeczeństwie konsumpcyjnym*, „Kultura Bezpieczeństwa” 2021, 40, s. 85.

²⁰ Olender-Skorek M., Wydro K., *Wartość informacji*, „Telekomunikacja i techniki informacyjne” 2007, nr 1–2, s. 22–23.

²¹ Medlik S., *Leksykon podróży, turystyki, hotelarstwa*, PWN, Warszawa 1995, s. 162.

²² Lazer D., *The science of fake news*, „Science” 2018, vol. 359, s. 1094.

²³ Sismondo S., *Post-truth?*, „Social Studies of Science” 2017, Vol. 47, s. 3–6.

macji prawdziwych i istotnych. Powoduje on dezorientację oraz utratę zdolności świadomej i krytycznej percepcji²⁴.

Dalej, konieczność przetwarzania olbrzymiej ilości informacji, które przyrastają nieustannie w znacznym tempie, prowadzi do przeciążenia informacyjnego (czyli sytuacji, w której dostępna ilość informacji nie daje możliwości wybrania tych, które są istotne lub w przypadku uznanych za istotne, nie daje możliwości przetworzenia tych informacji, uniemożliwiając tym samym przeprowadzenie późniejszego wnioskowania)²⁵ i psychologicznego skutku tego zjawiska w postaci stresu informacyjnego²⁶.

Wreszcie wspomnieć należy o deficycie informacji. W wielu przypadkach, pomiędzy podmiotami, stronami transakcji występuje nierównowaga informacyjna, definiowana jako asymetria informacji. Podkreślenia wymaga fakt, że zjawisko to nie jest wynikiem wyłącznie niesprawności rynku, ale również celowych działań podmiotów na nim funkcjonujących²⁷. Asymetria informacji rodzi problemy selekcji negatywnej oraz hazardu moralnego, które prowadzić mogą do nieefektywnego podziału dóbr między uczestników rynku oraz między członków społeczeństwa.

Prowadzi to do wniosku, że informacja jako dobro jest niezwykle cenna i może charakteryzować się cechami jakościowymi (informacja fałszywa/prawdziwa, informacja terminowa/nieterminowa itd.). Wszystkie te problemy związane z informacją stanowią wyzwanie dla rachunkowości. To jej rolą jest bowiem dostarczenie informacji dla szerokiego kręgu interesariuszy. Wzmaga to również rolę regulacji rachunkowości w zapewnieniu, by informacje podchodzące z systemu rachunkowości charakteryzowały się określoną jakością, co będzie zapewniało bezpieczeństwo obrotu gospodarczego.

Najważniejszą informacją pochodzącą z rachunkowości jest sprawozdanie finansowe, którego zasady tworzenia są normowane przez prawo bilansowe. Autor posłużył się przykładem ustawy wskazując, jakie cechy jakościowe zawiera informacja z systemu rachunkowości. Cechy jakościowe sprawozdań finansowych to takie, które wytrzymują próbę czasu, są powszechnie stosowane przez podmioty gospodarcze oraz są możliwe do weryfikacji. Informacja finansowa powinna odznaczać się cechami jakościowymi, takimi jak odpowiedniość, wiarygodność, przewaga korzyści z jej wykorzystania nad kosztami jej pozy-

²⁴ Konopka B., *Szum informacyjny i jego rola w kształtowaniu warunków medialnych i kulturowych*, „Transformacje” 2020, 1–2(104–105), s. 183.

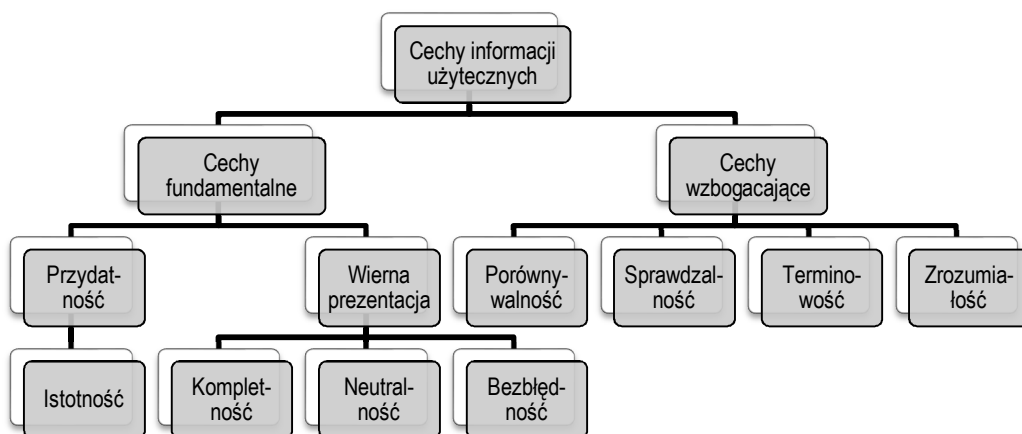
²⁵ Wieczorkowski J., Dałek M., *Problem przeciążenia informacyjnego a integracja systemów informatycznych*, „Ekonomiczne Problemy Usług” 2013, nr 104, s. 441.

²⁶ Postek S., Ledzińska M., *Temperamentalne predyktory stresu informacyjnego w grupie menadżerów wysokiego szczebla*, „Psychologia, Etologia, Genetyka” 2015, nr 31, s. 69–70.

²⁷ Żelazny R., *Ekonomika informacji – przedmiot i zakres badawczy*, „Studia Ekonomiczne” 2014, s. 172.

skania, zrozumiałość oraz zapewnienie porównywalności między przedsiębiorstwami²⁸. W innej ocenie B. Micherda²⁹ wskazuje, że: „jakość informacji tworzonych przez rachunkowość interpretować można jako zespół cech stanowiących o zdolności do spełnienia wymagań wynikających z pełnionych przez rachunkowość funkcji”. Współcześnie najczęściej omawianymi cechami jakościowymi są te, stanowiące o użyteczności sprawozdań finansowych w rozumieniu Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej. K. Bauer³⁰ wskazuje, że: „we współczesnych badaniach z zakresu rachunkowości, cechy jakościowe rozpatrywane są głównie w kontekście użyteczności sprawozdań finansowych dla inwestorów”. Użyteczność ta jest uzależniona od realizacji cech jakościowych, które można podzielić na dwie grupy fundamentalnych oraz wzbogacających cech jakościowych³¹. Klasyfikację cech jakościowych informacji sprawozdawczej przedstawiono na schemacie 2.

Schemat 2. Cechy jakościowe informacji użytecznych

Źródło: Gierusz B., Martyniuk T., *Porównywalność informacji sprawozdawczych w świetle założeń koncepcyjnych MSSF*, „Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia” 2017, nr 4(88), s. 233.

²⁸ Hendriksen E.A., van Breda M.F., *Teoria rachunkowości*, PWN, Warszawa 2002, s. 140–170.

²⁹ Micherda B., *Sprawozdawczość i rewizja finansowa w kształtowaniu wiarygodności informacji ekonomicznej*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, Kraków 2007, s. 345–349.

³⁰ Bauer K., *Hierarchia cech jakościowych sprawozdań finansowych przedsiębiorstw w postępowaniu upadłościowym*, „Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości” 2018, nr 98(154), s. 29.

³¹ Gierusz B., Martyniuk T., *Porównywalność informacji sprawozdawczych w świetle założeń koncepcyjnych MSSF*, „Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia” 2017, nr 4(88), s. 232.

Wyniki badań nie wskazują, która cecha jakościowa sprawozdań finansowych jest najważniejsza. Można wskazać autorów, którzy stwierdzają, że nadrzędną cechą jakościową informacji finansowych jest ich użyteczność³². Z kolei z badań przeprowadzonych przez J. Błażyńską³³, dotyczących użyteczności sprawozdań finansowych sporządzonych zgodnie z MSSF, stopień spełnienia oczekiwań respondentów, którymi byli inwestorzy, jest niezadowolający. Ponadto respondenci jako priorytetowe wskazali cechy inne niż uznane za priorytetowe w MSSF, tj. aktualność i wiarygodność. Jeszcze inne czynniki decydujące o wykorzystaniu produktów rachunkowości przez menedżerów przedstawia K. Dziadek³⁴. Ten brak jednolitości pokazuje, że wobec dobra, jakim są informacje pochodzące z systemu rachunkowości, są różnorodne oczekiwania.

Informację z systemu rachunkowości można zatem uznać za dobro ekonomiczne. Mając ciągle w pamięci, że procesy legislacyjne dążą do ochrony tego dobra, a zarazem bezpieczeństwa obrotu gospodarczego, w ocenie Autora konieczne jest przyglądanie się tym zmianom i dyskusja nad tym, czy wprowadzane zmiany nie spowodują utraty przez informację pochodzącą z rachunkowości jej istotnych cech jakościowych. Jest bowiem możliwe, że pozornie niewielka zmiana praktyki prawnej, może spowodować, że odbiorcy informacji z rachunkowości otrzymają informację, która nie pozwoli na podjęcie odpowiednich decyzji gospodarczych. Nawet jeśli zmiana ta, z perspektywy procesu legislacyjnego jest prawidłowa, a jej wprowadzenie, choćby w pierwszym odczuciu, nie przyniesie istotnych skutków. W tym kontekście Autor pragnie zwrócić uwagę na uproszczenia w rachunkowości, które mogą dać wiele pozytywnych skutków dla sprawozdawczości, jednak ich nadużycie może istotnie negatywnie odbić się na jakości informacji pochodzącej z systemu rachunkowości.

Uproszczenia w rachunkowości

Jedną z cech informacji użytecznej jest jej przydatność. Informacja finansowa jest użyteczna, jeżeli jest przydatna i wiernie prezentuje to, co ma zaprezentować (Założenia koncepcyjne MSSF, par. CJ4). Przydatna informacja to taka, która może wpłynąć na zmianę decyzji podejmowanych przez użytkowników³⁵. Jednak można postawić uzasadnione pytanie: czy każda informacja finansowa

³² Nowak E., *Rola sprawozdań finansowych w szacowaniu wartości przedsiębiorstwa w świetle założeń koncepcyjnych Rady Międzynarodowych Standardów Rachunkowości*, „Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia” 2018, nr 1(91), s. 88.

³³ Błażyńska J., *Użyteczność informacji finansowych sprawozdań finansowych*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu, Poznań 2015, s. 231–235.

³⁴ Dziadek K., *Czynniki decydujące o wykorzystaniu informacji z systemu rachunkowości w zarządzaniu w świetle literatury zagranicznej*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego” 2013, nr 765 Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia nr 61, s. 407–411.

³⁵ *Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej*, SKwP, Warszawa 2011. par. CJ6.

jest równie ważna dla każdego z odbiorców? M. Rówińska³⁶ stwierdza słusznie, że mnogość grup odbiorców informacji i odmienne ich potrzeby informacyjne sprawiają, że sprawozdanie finansowe ogólnego przeznaczenia nie jest w stanie zapewnić każdej grupie takich informacji, które wszyscy uznaliby za jednakowo przydatne. Kluczowe wydaje się więc zidentyfikowanie potrzeb użytkowników informacji płynącej z rachunkowości.

W kontekście przydatności informacji warto zwrócić uwagę na jej istotność. Istotność jest bowiem podrzędną cechą przydatności³⁷. Założenia koncepcyjne MSSF (par. CJ1) wskazują, że informacja jest istotna, jeżeli jej pominięcie lub zniekształcenie mogłoby wpłynąć na podejmowane decyzje użytkowników. Podobnie jak przydatność, istotność jest również kwestią subiektywną i zależy od odbiorcy informacji. Zwrócić należy jednak uwagę, że w rachunkowości jedną z podstawowych ról odgrywa zasada istotności. Jej znaczenie jest na tyle istotne, że została również włączona do polskiego systemu prawa i unormowana w ustawie o rachunkowości. Zgodnie z brzmieniem art. 8 ust. 1 UOR, określając zasady (politykę) rachunkowości należy zapewnić wyodrębnienie w rachunkowości wszystkich zdarzeń istotnych do oceny sytuacji majątkowej i finansowej oraz wyniku finansowego jednostki, przy zachowaniu zasady ostrożności. Pojęcie istotności w ustawie o rachunkowości, jest zatem szersze niż w MSSF i odnosi się nie tylko do obszaru sprawozdawczości finansowej, w tym prezentacji sprawozdania finansowego, ale również kwestii prowadzenia ksiąg rachunkowych i badania sprawozdań finansowych³⁸.

Jak wskazują W. Gos i S. Hońko jednym z przejawów stosowania zasady istotności jest stosowanie uproszczeń, które mogą być rozumiane jako dopuszczone przez prawo, dobrowolnie przyjęte przez jednostkę i opisane w jej zasadach (polityce) rachunkowości odstępstwo od rozwiązania podstawowego, wskazanego w prawie, które³⁹:

- ułatwia prowadzenie rachunkowości, w tym sporządzanie sprawozdań finansowych, ponieważ zazwyczaj ułatwia księgowym pracę,
- nie zniekształca istotnie obrazu sytuacji jednostki w sprawozdaniach finansowych.

³⁶ Rówińska M., *Przydatność–podstawowa cecha informacji finansowej?*, „Finanse. Rynki Finansowe. Ubezpieczenia” 2016, 80 (2), s. 517–523.

³⁷ Szczepańska M., *Istotność jako podstawowa zasada zintegrowanej sprawozdawczości przedsiębiorstwa społecznie odpowiedzialnego*, „Studia Oeconomica Posnaniensia” 2015, 3, s. 178–190.

³⁸ Ibidem, s. 185.

³⁹ Gos W., Hońko S., *Uproszczenia w rachunkowości – koszty, korzyści i zagrożenia (cz. I) Zasada istotności i warunki stosowania uproszczeń*, „Rachunkowość” 2023, SWKP 2, p. 4–9.

Warunkiem stosowania uproszczeń jest jednak to, aby wywołane nimi pominięcia bądź zniekształcenia ani pojedynczo, ani łącznie, nie były istotne i nie mogły wprowadzać użytkowników sprawozdań finansowych w błąd⁴⁰.

Dopuszczony przez polskie prawo zakres stosowania uproszczeń w rachunkowości jest szeroki i obejmuje dwa aspekty: uproszczenia w prowadzeniu ksiąg i ujmowaniu operacji gospodarczych w księgach rachunkowych oraz uproszczenia w zakresie sporządzania sprawozdań finansowych. Uproszczenia w prowadzeniu ksiąg z kolei można podzielić na rozwiązania, które są dopuszczalne dla wszystkich jednostek oraz uproszczenia zarezerwowane dla wybranych podmiotów. Do pierwszej grupy uproszczeń w prowadzeniu ksiąg można zaliczyć m. in. brak konieczności ujawnienia niskocennych składników majątkowych czy uproszczoną wycenę i ewidencję rzeczowych aktywów obrotowych. Druga grupa uproszczeń związana jest ze skalą działalności jednostki, jej formą prawną oraz przyjęciem odpowiedzialności majątkowej za zobowiązania spółki. W ramach tej grupy można wyróżnić uproszczenia dotyczące m. in. kwalifikacji umów leasingowych według przepisów podatkowych, możliwość nietworzenia biernych rozliczeń międzyokresowych kosztów dotyczących przyszłych świadczeń na rzecz pracowników czy rezygnacji ze stosowania zasady ostrożności przy wycenie aktywów i pasywów.

Z kolei uproszczenia w sprawozdawczości finansowej, które są dopuszczone prawem, związane są ze skalą działalności jednostki i przewidują chociażby możliwość rezygnacji ze sporządzania niektórych elementów sprawozdań finansowych (rachunek przepływów pieniężnych czy zestawienie zmian w kapitale własnym bądź sporządzanie niektórych elementów sprawozdania finansowego w uproszczonej formie (bilans czy rachunek zysków i strat).

Ocena stosowania uproszczeń jest niejednoznaczna. Część badań wskazuje, że decydując o zakresie stosowanych uproszczeń, osoby odpowiedzialne za politykę rachunkowości popełniają błędy poznawcze wynikające z myślenia heurystycznego, a tym samym wpływ na rzetelność obrazu sytuacji finansowej, majątkowej i wyników finansowych jednostki gospodarczej jest bardzo duży⁴¹. Inne badania wskazują, że podmioty gospodarcze w sposób ostrożny i przemyślany podchodzą do upraszczania rachunkowości, w tym sprawozdawczości – zarówno na początku, jak i w ostatnim okresie, struktura badanych jednostek stosujących i niestosujących uproszczenia była podobna, co świadczy o dostrze-

⁴⁰ Gos W., *Stosowanie zasady istotności w ujawnianiu informacji przez uczelnie publiczne w Polsce*, „Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości” 2022, 46(3), p. 27–41.

⁴¹ Czaja-Cieszyńska H., Mućko P., *Uproszczenia wybranych zasad (polityki) rachunkowości w mikro- i małych jednostkach w Polsce – regulacje prawne i błędy poznawcze*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie” 2022, 1(995), 149–150.

ganiu przez podmioty gospodarcze zagrożeń z tym związanych⁴². Ze względu na dużą subiektywność samej zasady istotności, która stanowi podstawę do stosowania uproszczeń, jednoznaczna ocena ich stosowania jest znacznie utrudniona.

Nie zmienia to faktu, że podejmowane są dyskusje nad kolejnymi uproszczeniami. Z opublikowanego raportu z przeglądu ustawy o rachunkowości z 22 marca 2023 r. wynika, że rozważane jest chociażby usunięcie wymogu ujawniania transakcji z jednostkami powiązаныmi na poziomie bilansu oraz rachunku zysków i strat⁴³. Zwraca jednak uwagę fakt, że w ramach tego samego raportu przewiduje się pozostawienie bądź rozszerzenie wymogu ujawniania tych transakcji w informacji dodatkowej. Warto zwrócić uwagę na taki kierunek zmian, w którym uproszczenie w sporządzaniu jednego elementu sprawozdania finansowego jest w pewien sposób rekompensowane ujawnieniem w innym elemencie sprawozdania finansowego.

Rekompensata ujawnień

Rozwiązania prawne (w tym te, dotyczące prawa bilansowego) mogą zostać oceniane w różny sposób. Z ekonomicznego punktu widzenia interesujące jest badanie efektywności stosowanych przepisów za pomocą narzędzi ekonomicznych, a to umożliwia ekonomiczna analiza prawa. Ekonomiczna analiza prawa to ruch naukowy o interdyscyplinarnym charakterze, obejmujący instytucje z obszarów nauki prawa i nauki ekonomii wykorzystywane w celu holistycznego opisanego rzeczywistości⁴⁴. Wykorzystuje ona narzędzia ekonomiczne do oceny efektywności ekonomicznej rozwiązań prawnych.

Jednym z możliwych obszarów zastosowania ekonomicznej analizy prawa jest również prawo bilansowe. Odnosząc się do opisanej powyżej propozycji uproszczenia w postaci usunięcia wymogu ujawniania transakcji z jednostkami powiązаныmi na poziomie bilansu oraz rachunku zysków i strat, z jednoczesnym rozszerzeniem zakresu ich ujawnienia w informacji dodatkowej, można dokonać uzasadnienia takiego działania. W tym celu Autor będzie traktował sprawozdanie finansowe jako swoisty produkt rachunkowości, który posiada określone cechy jakościowe. W niniejszym przypadku kluczowe będą: użyteczność oraz zrozumiałość.

Jak już wskazano, potrzeby informacyjne interesariuszy podmiotów prowadzących rachunkowość są różne. Dla części z nich informacja o transakcjach z podmiotami powiązаныmi będzie istotna, np. banki, podmioty konkurencyjne,

⁴² Chluska J., *Uproszczenia polityki rachunkowości w zarządzaniu małym i średnim przedsiębiorstwem w Polsce*, „Przestrzeń, Ekonomia, Społeczeństwo” 2023, (23/I), p. 113–124.

⁴³ Ministerstwo Finansów, *Reforma systemu rachunkowości ze szczególnym uwzględnieniem cyfryzacji, Raport: Przegląd Ustawy o rachunkowości 2023.*, s. 75.

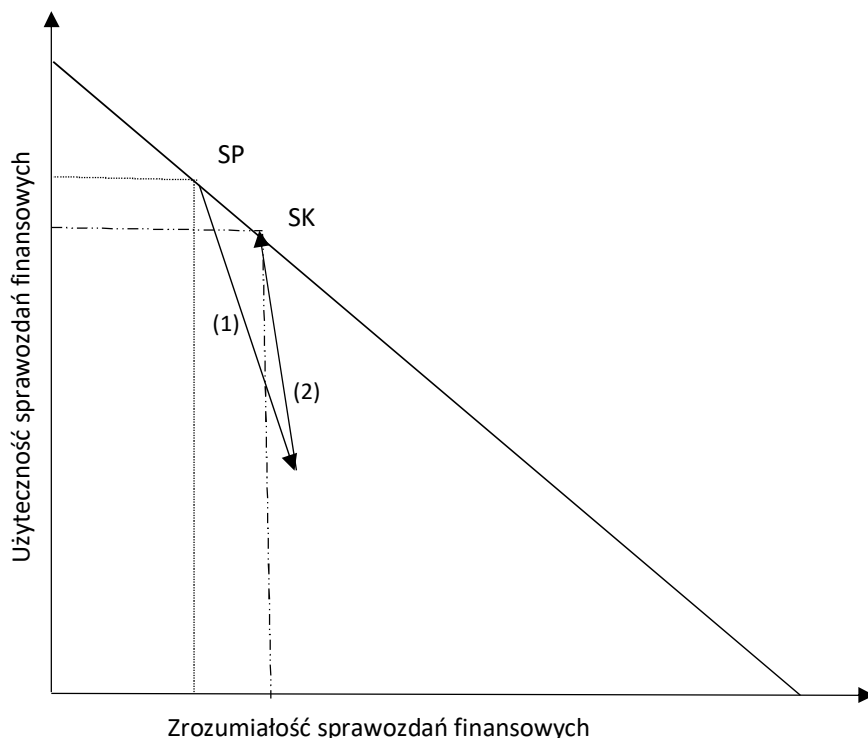
⁴⁴ Szyszka J., *Zastosowanie ekonomicznej analizy prawa do badania efektywności regulacji...*, s. 84.

podmioty z grupy kapitałowej konsolidującej sprawozdanie. Zwraca uwagę fakt, że możliwość uzyskania przez te podmioty informacji z wnętrza jednostki są różne, zatem przynajmniej część z nich taką informację wyczyta ze sprawozdań finansowych. Zatem aktualny stan prezentacji transakcji z podmiotami powiązanimi jest dla tej części interesariuszy niezbędny i uznają oni sprawozdanie finansowe posiadające te informacje za użyteczne. Pośród interesariuszy znaleźć można również grupę, która nie będzie zainteresowana publikacją danych o podmiotach powiązanych uznając, że sprawozdanie pozbawione tej informacji przyczyni się do tego, że takie sprawozdania będą bardziej przejrzyste, czytelne, a co za tym idzie zrozumiałe.

Przyjmując uproszczenie, że dla interesariuszy liczą się wyłącznie cechy jakościowe w postaci użyteczności i zrozumiałości oraz że cechy te wzajemnie się wykluczają, możliwe jest zastosowanie modelu opartego na krzywej zdolności produkcyjnych. Załóżmy, że możliwe jest stworzenie różnych rozwiązań legislacyjnych w zakresie prezentacji informacji o podmiotach powiązanych, stanowiących kombinację użyteczności i zrozumiałości sprawozdania finansowego. Sprawozdania skrajnie użyteczne prezentowałyby wszystkie dane dotyczące transakcji z podmiotami powiązanimi, co zaburzyłoby ich czytelność, natomiast skrajne uproszczenie związane z usunięciem tych informacji, prowadziłoby do wzrostu czytelności sprawozdań kosztem ich użyteczności. Istnieje również szereg kombinacji pośrednich, które byłyby efektywne, tzn. byłyby użyteczne dla jednej z grup interesariuszy oraz zapewniałyby zrozumiałość dla drugiej grupy.

Rozwiązanie wyjściowe (oznaczone na rysunku SP) znajduje się na krzywej zdolności i jest jednym z rozwiązań efektywnych. Zakładając wyłącznie przyjęcie uproszczenia w postaci pozbycia się ze sprawozdań informacji o podmiotach powiązanych powoduje przesunięcie się w stronę przejrzystości, ale utratę użyteczności (oznaczone na rysunku jako ruch 1). Następuje wówczas przesunięcie w stronę rozwiązania nieefektywnego. Legislador może rozważyć, czy istnieje jakaś rekompensata dla utraty użyteczności. Częściową rekompensatą może być ujawnienie odpowiednich danych w informacji dodatkowej. Taka zmiana pozwala powrócić na krzywą rozwiązań efektywnych (oznaczone na rysunku jako ruch 2). Wskutek takiej zmiany legislacyjnej użyteczność spadła w mniejszym stopniu aniżeli nastąpił przyrost zrozumiałości.

Rysunek 1. Skutki nowelizacji dla użyteczności i zrozumiałości sprawozdań finansowych

Gdzie: SP – stan początkowy (przed zmianą legislacyjną), SK – stan końcowy (po zmianie legislacyjnej).

Źródło: opracowanie własne.

Gdyby zatem nowelizacja przewidywała samą rezygnację z ujawnień informacji o transakcjach z podmiotami powiązanymi, prowadziłoby to do istotnego spadku użyteczności sprawozdań finansowych. Rekompensata ujawnień przyniosła powrót do rozwiązania efektywnego, w którym obie grupy interesariuszy są odpowiednio zaspokojone, a jednocześnie uszczerbek dla użyteczności nie jest tak istotny, natomiast korzyścią jest wzrost zrozumiałości sprawozdań finansowych. Warto zatem, aby legislator przy wprowadzaniu uproszczeń w ustawie o rachunkowości rozważał stosowanie mechanizmów rekompensujących.

Oczywiście należy zwrócić uwagę, że każdy z mechanizmów kompensacji, oprócz efektów pozytywnych, generuje efekty negatywne. W tym przypadku wdrożenie uproszczenia, które w istocie powinno przynosić zmniejszenie ilości pracy dla działów księgowych, nie będzie miało miejsca, gdyż nastąpi *de facto* przesunięcie prezentacji z jednych elementów sprawozdawczych do innych elementów sprawozdawczych. Co więcej, dostosowanie narzędzi księgowych

oraz sprawozdawczych będzie rodziło koszty w roku wprowadzenia zmiany (które jednak nie pojawią się w przyszłości). Dokonując zatem jakichkolwiek zmian legislacyjnych, oprócz próby oceny ich efektywności, niezbędna jest szeroka ocena skutków regulacji.

Zakończenie

Współcześnie nie sposób uciec od faktu, że rachunkowość jest zamknięta w ramach prawnych, znacząco oddziałując na praktykę prowadzenia ksiąg oraz sporządzenia sprawozdań finansowych. Zabiegi ustawodawcy wyrażane w nowelizacjach prawa bilansowego często nie są zgodne z postulatami teorii rachunkowości, czego przykładem może być tendencja do wprowadzania uproszczeń, niekoniecznie prowadzących do wiernego i jasnego odzwierciedlenia sytuacji podmiotów w ich sprawozdaniach finansowych. Wprowadzając zmiany, legislator powinien mieć na uwadze również efektywność prawa. Sposobem badania tej efektywności zajmuje się ekonomiczna analiza prawa.

Celem artykułu było zaprezentowanie mechanizmów rekompensaty jako zabiegu legislacyjnego, który może być wykorzystany w celu ograniczenia negatywnych efektów wprowadzanych uproszczeń. Posłużono się metodą prawno-ekonomiczną badania efektywności prawa, wykorzystując krzywą możliwości produkcyjnych. Zaprezentowano przykład związany z proponowanym wdrożeniem uproszczenia w prezentacji danych z podmiotami powiązanymi. Samo pominięcie tej informacji mogłoby negatywnie odbić się na użyteczności sprawozdań finansowych. Mechanizm rekompensujący pozwala na mitygowanie tych negatywnych skutków.

Mechanizm rekompensaty to tylko jeden ze sposobów poszukiwania rozwiązań efektywnych prawnie. Istotne jest, aby takich rozwiązań szukać. Konieczne jest bowiem, aby prawo bilansowe zapewniając bezpieczeństwo obrotu gospodarczego nie straciło swojego twardego rdzenia, który powinien być osadzony w teorii rachunkowości.

Być może teraz w czasie debaty o zmianie prawa bilansowego i trzydziestolecia uchwalenia ustawy o rachunkowości, jest czas, aby spojrzeć na przyjęte rozwiązania legislacyjne z zakresu rachunkowości w inny sposób. Wykorzystując ekonomiczną analizę prawa można wskazać obszary nieefektywne ekonomicznie oraz zasugerować rozwiązania, które w zgodzie z teorią rachunkowości, będą bardziej efektywne i przysłużą się praktyce rachunkowości na kolejne trzydziestolecie.

Bibliografia

1. Bauer K., *Hierarchia cech jakościowych sprawozdań finansowych przedsiębiorstw w postępowaniu upadłościowym*, „Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości” 2018, nr 98(154).

2. Błażyńska J., *Użyteczność informacji finansowych sprawozdań finansowych*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu, Poznań 2015.
3. Chluska J., *Uproszczenia polityki rachunkowości w zarządzaniu małym i średnim przedsiębiorstwem w Polsce*, „Przestrzeń, Ekonomia, Społeczeństwo” 2023, (23/1).
4. Czaja-Cieszyńska H., Mućko P., *Uproszczenia wybranych zasad (polityki) rachunkowości w mikro- i małych jednostkach w Polsce – regulacje prawne i błędy poznawcze*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie” 2022, 1(995).
5. Czaplewski M., *Dobra informacyjne i ich podstawowe cechy ekonomiczne*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego” 2011, nr 650 Ekonomiczne Problemy Usług, 20–26.
6. Devenport T., Prusak L., *Working Knowledge. How Organization manage What They Know*, Boston 2000.
7. Drucker P., *The age of social transformation*, „Atlantic Monthly” 1994, nr 274.
8. Dziadek K., *Czynniki decydujące o wykorzystaniu informacji z systemu rachunkowości w zarządzaniu w świetle literatury zagranicznej*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego” 2013, nr 765 Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia nr 61.
9. Dziekański P., *Informacja jako dobro ekonomiczne będące źródłem przewagi konkurencyjnej*, „Nierówności Społeczne a Wzrost Gospodarczy” 2012.
10. Filipiak O., *Rola informacji w społeczeństwie konsumpcyjnym*, „Kultura Bezpieczeństwa” 2021, 40.
11. Gierusz B., Martyniuk T., *Porównywalność informacji sprawozdawczych w świetle założeń koncepcyjnych MSSF*, „Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia” 2017, nr 4(88).
12. Gos W., *Stosowanie zasady istotności w ujawnianiu informacji przez uczelnie publiczne w Polsce*, „Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości” 2022, 46(3).
13. Gos W., Hońko S., *Uproszczenia w rachunkowości – koszty, korzyści i zagrożenia (cz. I) Zasada istotności i warunki stosowania uproszczeń*, „Rachunkowość” 2023, SWKP 2.
14. Hendriksen E.A., van Breda M.F., *Teoria rachunkowości*, PWN, Warszawa 2002.
15. Jarugowa A., *Istota zmian w ustawie o rachunkowości i ich skutki ekonomiczne*, [w:] A. Jarugowa, T. Martyniuk, *Komentarz do Ustawy o rachunkowości*, ODDK Gdańsk 2002.

16. Kamela-Sowińska A., *Obrót gospodarczy jako dobro prawne chronione przez ustawę o rachunkowości*, [w:] Z. Luty, M. Chmielowiec-Lewczuk (red.), „Rachunkowość – polityka makroekonomiczna – globalizacja” 2015, nr 390.
17. Kamuda D., *Przestępstwo oszustwa gospodarczego z art. 297 k.k. zagrożeniem bezpieczeństwa obrotu gospodarczego*, „Acta Iuridica Resoviensia” 2021, 33(115).
18. Karmańska A., *Imperatywy ładu korporacyjnego*, „Rocznik Audytu i Rachunkowości” 2023, 1.
19. Karpiuk M., *Ochrona konsumentów jako standard bezpieczeństwa obrotu gospodarczego*, „Postępy Techniki Przetwórstwa Spożywczego” 2015, t. 1.
20. Kłusek-Wojciszke B., Łosiewicz M., *Wiedza jako specyficzny zasób przedsiębiorstwa*, [w:] J. Fryca, J. Jaworski (red.), *Współczesne przedsiębiorstwo: zasobowe czynniki sukcesu w konkurencyjnym otoczeniu*, Wyższa Szkoła Bankowa, Gdańsk 2009.
21. Konopka B., *Szum informacyjny i jego rola w kształtowaniu warunków medialnych i kulturowych*, „Transformacje” 2020, 1-2(104-105).
22. Kuczyńska-Cesarz A., *Rachunkowość kreatywna a bezpieczeństwo informacji zawartych w sprawozdaniu finansowym*, „Nowoczesne System Zarządzania” 2018, 1.
23. Lazer D., *The science of fake news*, “Science” 2018, vol. 359.
24. Medlik S., *Leksykon podróży, turystyki, hotelarstwa*, PWN, Warszawa 1995.
25. Micherda B., *Sprawozdawczość i rewizja finansowa w kształtowaniu wiarygodności informacji ekonomicznej*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, Kraków 2007.
26. *Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej*, SKwP, Warszawa 2011.
27. Ministerstwo Finansów, *Reforma systemu rachunkowości ze szczególnym uwzględnieniem cyfryzacji, Raport: Przegląd Ustawy o rachunkowości 2023*.
28. Nowak E., *Rola sprawozdań finansowych w szacowaniu wartości przedsiębiorstwa w świetle założeń koncepcyjnych Rady Międzynarodowych Standardów Rachunkowości*, „Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia” 2018, nr 1(91).
29. Nowak P., Nowakowski P., *Człowiek a potrzeba informacji. Kilka refleksji na marginesie założeń teorii społeczeństwa informacji*, „Język, Komunikacja, Informacja/ Language, Communication, Information” 2006, 1.

30. Okolski J., Szyszka M., *Zasada bezpieczeństwa obrotu gospodarczego w prawie spółek handlowych*, „Krytyka Prawa. Niezależne Studia Nad Prawem” 2010, 2(1).
31. Olender-Skorek M., Wydro K., *Wartość informacji*, „Telekomunikacja i techniki informacyjne” 2007, nr 1-2.
32. Oleński J., *Ekonomika informacji*, PWE, Warszawa 2001.
33. Orzeszko T., *Polish balance sheet law vs. accounting regulations in Poland*, „Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu” 2014, nr 351.
34. Pietrzak P., *Informacja jako towar w biurze rachunkowym*, „Nierówności Społeczne a Wzrost Gospodarczy” 2015, nr 44.
35. Pohulak-Żołądowska E., *Informacja jako dobro rynkowe*, [w:] D. Kopycińska (red.), *Działania ekonomiczne podmiotów rynkowych – materiały konferencyjne*, Katedra Mikroekonomii Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin 2007.
36. Postek S., Ledzińska M., *Temperamentalne predyktory stresu informacyjnego w grupie menadżerów wysokiego szczebla*, „Psychologia, Etologia, Genetyka” 2015, nr 31.
37. Raczkowski K., *Współczesny model tetrarchii zarządzania a bezpieczeństwo ekonomiczne obrotu gospodarczego*, [In:] K. Raczkowski (ed.), *Bezpieczeństwo ekonomiczne obrotu gospodarczego*, Ekonomia. Prawo. Zarządzanie, Wolters Kluwer, Warszawa 2014.
38. Rówińska M., *Przydatność–podstawowa cecha informacji finansowej?*, „Finanse. Rynki Finansowe. Ubezpieczenia” 2016, 80 (2).
39. Rydzak R., *Rewizja finansowa jako element systemu zapewnienia bezpieczeństwa obrotu gospodarczego– wybrane problemy*, „Przedsiębiorczość i Zarządzanie” 2015, 16 (8),
40. Safjan M., *Zasady prawa prywatnego*, [w:] *System Prawa Prywatnego, Prawo cywilne - część ogólna*, C.H. BECK, Warszawa 2007.
41. Sismondo S., *Post-truth?*, “Social Studies of Science” 2017, Vol. 47.
42. Skrzypek E., Grela G., *Informacja jako zasób niematerialny w warunkach globalizacji*, „Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio H. Oeconomia” 2005, nr 39.
43. Szczepańska M., *Istotność jako podstawowa zasada zintegrowanej sprawozdawczości przedsiębiorstwa społecznie odpowiedzialnego*, „Studia Oeconomica Posnaniensia” 2015, 3.

44. Szczerba B., Białecka B., *Ocena i doskonalenie przepływu informacji w zarządzaniu reklamacjami na przykładzie przedsiębiorstwa produkcyjnego*, „Systemy Wspomagania w Inżynierii Produkcji” 2017, Vol. 6, iss. 8.
45. Szczotka J., *Rewizja finansowa niezbędnym elementem bezpieczeństwa obrotu gospodarczego*, „Zeszyty Naukowe WSiFiP w Bielsku-Białej” 2014, nos. 3.
46. Szychta A., *Teoria rachunkowości Richarda Mattessicha w świetle podstawowych kierunków rozwoju nauki rachunkowości. Studium metodologiczne*, Fundacja Rozwoju Rachunkowości w Polsce, Warszawa 1996.
47. Szyszka J., *Zastosowanie ekonomicznej analizy prawa do badania efektywności regulacji z zakresu rachunkowości*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu, Poznań 2022.
48. Szyszka J., *Kształt polskiego prawa bilansowego – co powinno się zmienić*, „Rachunkowość” 2024, SWKP 6.
49. Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości, Dz. U. z 2023 r. poz. 120 z późn. zm.
50. Wąsowski W., *Kreatywna rachunkowość. Fałszowanie sprawozdań finansowych*, Difin, Warszawa 2005.
51. Wieczorkowski J., Dałek M., *Problem przeciążenia informacyjnego a integracja systemów informatycznych*, „Ekonomiczne Problemy Usług” 2013, nr 104.
52. Wilk L., *Obrót gospodarczy w prawie karnym pozakodeksowym*, [w:] Kalus S. (red.), *Ochrona prawna obrotu gospodarczego*, Wolters Kluwer, Warszawa 2011.
53. Wiśniewska J., *Etyka w rachunkowości jako niezbędny element zrównoważonego rozwoju przedsiębiorstwa i bezpieczeństwa obrotu gospodarczego*, [w:] D. Dziawgo, G. Borys (red.), „Rachunkowość na rzecz zrównoważonego rozwoju, gospodarka – etyka – środowisko, Zeszyty Naukowe UE we Wrocławiu” 2014, nr 329.
54. Włodkowski O., *Przepisy karne ustawy o rachunkowości*, Wolters Kluwer, Warszawa 2012.
55. Żelazny R., *Ekonomika informacji – przedmiot i zakres badawczy*, „Studia Ekonomiczne” 2014, 176.

Informacje o autorze:

dr Jarosław Szyszka
Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu,
Katedra Rachunkowości i Rewizji Finansowej,
e-mail: jaroslaw.szyszka@ue.poznan.pl